

УДК 327(510:73)"19/20":341.2(529)
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.55.62>

НЕВИЗНАЧЕНИЙ СТАТУС-КВО ЯК ЗАПОРУКА МИРУ В ТАЙВАНСЬКІЙ ПРОТОЦІ

Андрій Чередніченко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
факультет міжнародних відносин,
кафедра міжнародних відносин і дипломатичної служби
вул. Січових Стрільців, 19, 79000, м. Львів, Україна
<https://orcid.org/0009-0008-6949-050X>*

У статті проаналізовано позиції Китайської Народної Республіки, Китайської Республіки та Сполучених Штатів Америки щодо статус-кво в Тайванській протоці. Зазначено про розбіжності в його визначенні сторонами та в підходах до вирішення проблеми. Звернено увагу на «Консенсус 1992 року» як спробу створити передумови для подальшого діалогу між сторонами. Розглянуто результати опитування громадської думки в Тайвані щодо збереження статус-кво. Простежено тенденції у зміні поглядів населення острова щодо незалежності та самоідентифікації за період з 1992 по 2024 роки. Стверджується, що питання стабільності та миру в Тайванській протоці є актуальним з огляду на російсько-українську війну, яка продовжується. Зазначено, що Китайська Народна Республіка не виключає застосування сили задля возз'єднання з Тайванем. Про це свідчать регулярні порушення зони ідентифікації протиповітряної оборони острова військово-повітряними силами Народно-визвольної армії Китайської Народної Республіки. Зауважено, що держава відкидає такі звинувачення та не визнає існування «серединної лінії» в Тайванській протоці. У дослідженні звернено увагу на те, що офіційний Пекін не встановлював часові рамки для возз'єднання з островом. Також розглянуто результати парламентських та президентських виборів у Тайвані, які відбулися в січні 2024 року. Згадано про промову новообраного президента Лай Цінде, оголошену в червні 2024 року з приводу 100-річчя заснування військової академії Вампу, та про притаманний символізм, оскільки заклад було створено Сунь Ятсеном, якого по обидва боки протоки вважають «Батьком нації».

Зауважено, що кількість держав, що мають дипломатичні відносини з Тайванем, зменшилася. Вказано, що збереження статус-кво постає перед новими викликами. Зазначено про наслідки для регіону та світу в разі нездатності зберегти мир у протоці та спроб вирішити питання силою. Звернено увагу на роль Сполучених Штатів Америки в «тайванському питанні» та на впевненість населення острова в підтримці Вашингтоном у разі спроб будь-якої зі сторін змінити статус-кво в односторонньому порядку.

Ключові слова: Тайванська протока, статус-кво, Китайська Народна Республіка, Сполучені Штати Америки, Китайська Республіка.

Постановка проблеми. Сучасна світова архітектура безпеки зіштовхується з новими викликами, серед яких збереження миру в Тайванській протоці. Питання знову привернуло увагу з огляду на повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну в лютому 2022 року. Аналогічний сценарій може бути застосований материковим Китаєм до Тайваню, який він розглядає як свою 23-ю провінцію. Офіційний Пекін постійно наголошує на «неминучості возз'єднання» з островом та не виключає застосування сили в разі необхідності.

Проблема залишається важливим елементом стратегічної політики Сполучених Штатів Америки (США) та Китайської Народної Республіки (КНР). Це створює напругу

в регіоні, яка потенційно може призвести до збройного конфлікту та чергової економічної кризи в світі. З огляду на це збереження статус-кво в Тайванській протоці є актуальним.

Джерельна база дослідження. У статті використано праці О. Теленко, М. аль-Бана, Ю. Цзиндонга, Ч. Шеня, І. Марандічі, Ї. Вонга, Б. Льюїса та Д. Брауна. Дослідження також містить посилання на фактологічні матеріали, опубліковані в засобах масової інформації, та офіційні сайти державних органів.

Мега статті – дослідити особливості невизначеного статус-кво в «тайванському питанні» як чинника стабільності та миру в регіоні.

Виклад основного матеріалу. «Тайванське питання» – це комплексна та динамічна проблема, на формування якої вплинули історичні фактори, геополітичні інтереси та сучасні виклики. Вона полягає у визначенні статусу Тайваню – як незалежної держави або як частини Китайської Народної Республіки. Після поразки в громадянській війні (1927–1949) комуністам під проводом Мао Цзедуну націоналістичний уряд на чолі з Чан Кайші емігрував на острів Тайвань, де продовжив керувати Китайською Республікою, але вже зі значно обмеженою територією. На частині Китаю, контрольованою комуністами, було проголошено Китайську Народну Республіку. Відтоді кожна зі сторін вважає себе єдиним представником одного Китаю. Уряд Чан Кайші мав міжнародне визнання, а Китайська Республіка була членом Організації Об'єднаних Націй до 1971 року, поки її місце не перейшло до КНР [1, с. 199].

З позиції Китайської Народної Республіки статус-кво – це Тайвань як частина території Китаю [2]. Така радикальність у поглядах на майбутнє острова стала більш помітною з приходом Сі Цзіньпіна до влади. Він регулярно заявляє про неминучість возз'єднання, яке розглядається як кінцева мета «Китайської мрії» [3, с. 81].

Систематичні порушення військово-повітряними силами Народно-визвольної армії Китайської Народної Республіки зони ідентифікації протиповітряної оборони (ППО) Тайваню є підтвердженням позиції офіційного Пекіна про можливе застосування сили. Наприклад, кількість таких порушень у 2020 році сягнула позначки в понад 380, 2021 році – 972, 2022 – 1738, 2023 – 1703, а за перше півріччя 2024 року – 1068 разів [4]. Варто звернути увагу на те, що зона ідентифікації ППО не є порушенням зони протиповітряної оборони. Фактична зона ідентифікації ППО закінчується на «серединній лінії» Тайванської протоки і не включає групу тайванських островів, розміщених у безпосередній близькості до материкового Китаю [5]. Окрім того, існування «серединної лінії» сторонами документально не погоджено. КНР вважає Тайвань своєю територією, а тому заперечує таке розмежування і відкидає звинувачення в порушенні [6].

Офіційно Пекін не встановлював часові рамки для об'єднання з островом. У листопаді 1973 року голова Центрального Комітету Комуністичної Партії КНР Мао Цзедун під час розмови з державним секретарем США Генрі Кіссінджером сказав, що «ми можемо поки що обійтися без Тайваню, і нехай він повернеться через сто років» [7]. Так само Сі Цзіньпін не вказує на терміни, але зазначає, що це обов'язково відбудеться [8].

2047 та 2049 роки можуть бути критичними, оскільки у 2047 році завершується 50-ти річний перехідний період принципу «одна країна, дві системи» для Гонконгу, а 2049 рік – це сторіччя від заснування КНР [9, с. 120].

Для Тайваню статус-кво – збереження демократичної системи, протистояння посяганню на свій суверенітет, вирішення майбутнього відповідно до волі тайванського народу та не підпорядкування кожної зі сторін протоки одна одній. Це чотири зобов'язання, про які заявляла президент Китайської Республіки (Тайваню) Цай Інвень під час промови у 2021 році, присвяченій національному святу Двох десятків [10]. Важливою розбіжністю

в позиціях сторін є те, що офіційний Тайбей наполягає на тому, щоб діалог між сторонами відбувався на рівних [10], у той час як це є малоімовірним, оскільки офіційний Пекін не вважає Тайвань незалежною державою і розглядає його та групу інших малих островів як частину Китайської Народної Республіки.

Зберігати статус-кво між сторонами протоки буде важче з огляду на результати президентських виборів у Тайвані в січні 2024 року. Перемогу на них здобув прозахідний політик від Демократичної прогресивної партії та віце-президент Лай Цінде. КНР розглядає його як прихильника незалежності Тайваню. Обрання третій раз поспіль президентом кандидата від Демократичної прогресивної партії свідчить про бажання тайванців зберегти статус-кво в зовнішній політиці. Крім того, віце-президентом призначено Сяо Бі-Кхім, яка у 2020–2023 роках була головою Економічного і культурного представництва Тайбею в США. У 2023 році КНР запровадила санкції проти неї та заборонила в'їзд на материковий Китай, Гонконг та Макао [11]. Призначення людини з таким політичним досвідом сигналізує про збереження і ймовірне поглиблення рівня співпраці зі США. Проте результати парламентських виборів, на яких владна партія втратила більшість у парламенті, свідчать про запит на зміни у внутрішній політиці.

Варто звернути увагу на промову новообраного президента Тайваню Лай Цінде, присвячену 100-річчю заснування військової академії Вампу. Вона була проголошена в червні 2024 року в місті Гаосюн, куди заклад переїхав наприкінці громадянської війни в Китаї у 1949 році. Символічним є те, що академія була заснована Сунь Ятсеном, якого на двох сторонах Тайванської протоки вважають «батьком нації». Лай Цінде заявив, що «найбільший виклик полягає в тому, щоб протистояти потужному піднесенню Китаю, який руйнує статус-кво в Тайванській протоці та вважає анексію Тайваню і ліквідацію Китайської Республіки великою справою відновлення свого народу» [12]. Важливими є не слова про руйнування статус-кво, які як офіційний Тайбей, так і Пекін, регулярно використовують для характеристики позицій один одного, а саме словосполучення «свого народу». Таке формулювання свідчить про самоідентифікацію тайванців як окремого народу і не погодження з політикою «одного Китаю». Підтвердженням цієї тези є останні результати опитування Центру дослідження виборів Національного університету Чженджи в Тайвані (проводиться з 1992 року), оприлюднені в червні 2024 року. Згідно з ними 64,3% населення Китайської Республіки вважає себе тайванцями, 2,2% – китаїцями, одночасно китаїцями та тайванцями – 30,4%, утримались від відповіді – 3%. Для порівняння, у 1992 році тайванцями себе вважали 17,6%, одночасно китаїцями та тайванцями – 46,4%, китаїцями – 25,5%, утримались від відповіді – 10,5% [13]. Результати опитування за 2024 рік корелюють з аналогічним опитуванням Вашингтонського Дослідницького центру П'ю у 2023 році [14]. Таким чином, материковому Китаю не вдалося зберегти статус-кво в питанні самоідентифікації в Тайвані.

Результати опитування, проведеного Центром дослідження виборів Національного університету Чженджи щодо об'єднання або незалежності Тайваню, за червень 2024 року свідчать про підтримку збереження статус-кво (83,3%), зокрема з різними варіантами його розвитку в майбутньому (окрім об'єднання з КНР) [15]. Відповідно до листопадового опитування 2023 року, 57,9% тайванців вважають, що США застосують силу для допомоги Тайваню в разі спроб Пекіна змінити статус-кво в односторонньому порядку. А 41,6% вірять, що США також допоможуть у разі аналогічних дій, ініціатором яких виступатиме острів [16].

Тайвань зіштовхується з викликами при збереженні статус-кво в дипломатичному плані. Якщо у 2016 році Китайська Республіка мала дипломатичні відносини з

22 державами та Святим Престолом, то станом на липень 2024 року число зменшилось до 12 (11 держав та Святий Престол). Показник є динамічним у зв'язку зі спробами КНР ізолювати Тайвань на міжнародній арені.

Зміна обкладинки тайванського паспорта у 2021 році в розпал карантинних обмежень призвела до чергового погіршення відносин з КНР. Слова «Китайська Республіка» стали меншими, а «Тайвань» – більшими. З одного боку, це було спрямовано на боротьбу з плутаниною громадян Китайської Республіки та Китайської Народної Республіки, для яких були введені обмеження на подорожі в світі, а з іншого – це спосіб привернути увагу світової спільноти до політичного статусу Тайваню. Партія Гоміндан, за часи перебування якої при владі (2008-2016) відбулося потепління у відносинах між сторонами протоки, також розкритикувала такі дії Демократичної прогресивної партії [17].

Загалом можливості Тайваню зберігати статус-кво значною мірою залежать від зовнішнього середовища, насамперед – здатності США підтримувати військовий вплив у регіоні та водночас баланс у відносинах з КНР [18, с. 159]. З огляду на крихкий мир у протоці і обмежений міжнародний статус Тайваню, «головне завдання Тайбею – вижити, а не стати незалежним» [19, с. 373].

США відіграють важливу роль у забезпеченні миру в Тайванській протоці, виступають проти зміни статус-кво в односторонньому порядку і дотримуються політики «одного Китаю». Офіційний Вашингтон не має дипломатичних відносин з Тайванем і не визнає його незалежність. І. Марандічі зазначає, що, як правило, у США прихильники незалежності або об'єднання є маргінальними політичними акторами. Провідні політики віддають перевагу статус-кво [20, с. 17]. Проте КНР вважає, що США «продовжують намагатися змінити статус-кво в Тайванській протоці, неправдиво звинувачуючи Китай у тому ж» [21].

Після останніх президентських виборів у Тайвані, які призвели до збільшення напруги у відносинах між сторонами протоки, президент Джозеф Байден вкотре наголосив, що США не підтримують незалежність Тайваню [22]. Варто зазначити, що політика «одного Китаю» та принцип «єдиного Китаю» не є тотожними. США визнають КНР єдиним законним урядом Китаю та «усвідомлюють» позицію Китаю про те, що Тайвань є його частиною, але не погоджуються з нею.

Принцип «єдиного Китаю» пов'язують з так званим «Консенсусом 1992 року», коли в результаті перемовин між неурядовими організаціями Фонд обміну між берегами протоки (Тайвань) та Асоціацією відносин через Тайванську протоку (КНР) сторони дійшли згоди про існування єдиного Китаю, але з різними формулюваннями «єдиного Китаю». Су Чі, колишній голова Ради в справах материка, у 2006 році заявив, що навмисне вигадав термін «Консенсус 1992 року» у 2000 році, аби не акцентувати увагу на різних поглядах сторін щодо «єдиного Китаю» [23].

Збільшення Вашингтоном допомоги Тайбею сприймається в Пекіні як спроба змінити статус-кво. Кожна зі сторін Тайванської протоки вважає, що саме вона дотримується статус-кво, а інша – порушує. Це призводить до збільшення витрат на збройні сили в КНР і Тайвані та виникнення «дилеми безпеки» [24].

Нездатність зберегти статус-кво в Тайванській протоці та возз'єднання КНР з Тайванем силою, ймовірно, вплине на репутацію США у світі, зокрема як це трапилося з виведенням американських військ з Афганістану в 2021 році. Сусідні з Тайванем держави, наприклад Японія та Республіка Корея (Південна Корея), матимуть сумніви щодо ефективності безпекових гарантій від Вашингтона.

Висновки. Отже, у статті досліджено статус-кво «тайванського питання», характерною особливістю якого є відсутність загального визначення поняття по обидва боки

Тайванської протоки. І Пекін, і Тайбей вважають, що саме вони дотримуються статус-кво, а інша сторона його порушує. Це залишає простір для маневрів і водночас робить шанси на збереження статус-кво значно нижчими.

Протягом десятиліть сторонам вдавалося зберігати хиткі мир та стабільність у протоці, не допускаючи ані проголошення де-юре незалежності Тайваню, ані об'єднання силою з материковим Китаєм. Відповідно до результатів опитування громадської думки на Тайвані абсолютна більшість виступає за збереження статус-кво. Обрання прозахідного політика на президентських виборах та самоідентифікація себе як тайванців викликають стурбованість на материковому Китаї та роблять збереження статус-кво важчим. Окрім того, войовнича риторика та відповідні дії КНР свідчать про небажання зберігати статус-кво, принаймні в тому вигляді, у якому його бачать у Тайвані.

Загалом від вирішення «тайванського питання» залежить не лише майбутнє відносин в Тайванській протоці, але й регіональна та глобальна архітектура безпеки.

Список використаної літератури

1. Теленко О. Особливості розвитку Тайваню як де-факто держави в сучасному світі. *Вісник Львівського університету*. 2022. № 40. С. 198–204. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.40.26>.
2. Wang Yi Meets with U.S. Secretary of State Antony J. Blinken. *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. URL: https://www.mfa.gov.cn/mfa_eng/wjzbzhd/202402/t20240217_11245987.html.
3. Jingdong Y. The United States and stability in the Taiwan Strait. *Bulletin of the Atomic Scientists*. 2023. No. 79. P. 80–86. URL: <https://doi.org/10.1080/00963402.2023.2178176>.
4. Brown G. C., Lewis B. Taiwan ADIZ Violations, PLATracker, Taiwan ADIZ Violations Tracker. URL: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1qbfYF0VgDBJoFZN5elpZwNTiKZ4nvCUcs5a7oYwm52g/edit?gid=1177684118#gid=1177684118>.
5. Lewis B. 2022 in ADIZ Violations: China Dials Up the Pressure on Taiwan. *Center for Strategic and International Studies*. URL: <https://chinapower.csis.org/analysis/2022-adiz-violations-china-dials-up-pressure-on-taiwan/>.
6. Chinese defense ministry refutes validity of "Taiwan Strait's median line". *XINHUANET*. URL: <https://english.news.cn/20240229/26f521e86f7b4b1d9c0118790842d35b/c.html>.
7. Memorandum of Conversation between Mao Zedong and Henry Kissinger. *Wilson Center Digital Archive*. URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/memorandum-conversation-between-mao-zedong-and-henry-kissinger>.
8. Full text of President Xi Jinping's 2024 New Year message. *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/zxxx_662805/202312/t20231231_11215608.html.
9. Wong Y. C. Independence or Reunification? The Evolving PRC–Taiwan Relations. *TalTech Journal of European Studies*. 2019. Vol. 9, no. 2. P. 98–122. URL: <https://doi.org/10.1515/bjes-2019-0016>.
10. President Tsai delivers 2021 National Day Address. *Office of the President, ROC (Taiwan)*. URL: <https://english.president.gov.tw/News/6175>.
11. Lee L., Blanchard B. China imposes sanctions on Taiwan's US envoy, institutions. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-imposes-further-sanctions-taiwans-us-representative-2023-04-07/>.
12. Blanchard B., Wang A. China views Taiwan's 'elimination' as national cause, Taiwan president says. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-views-taiwans-elimination-national-cause-taiwan-president-says-2024-06-16/>.

13. Taiwanese / Chinese Identity(1992/06~2024/06). *Election Study Center, NCCU*. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7800&id=6961>.
14. Huang C., Starr K. J. Most people in Taiwan see themselves as primarily Taiwanese; few say they're primarily Chinese. *Pew Research Center*. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/01/16/most-people-in-taiwan-see-themselves-as-primarily-taiwanese-few-say-theyre-primarily-chinese/>.
15. Taiwan Independence vs. Unification with the Mainland(1994/12~2024/06). *Election Study Center, NCCU*. URL: <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7801&id=6963>.
16. 2023 Survey Results of the “American Portrait” □ Press Release. *American Portrait*. URL: <https://www.american-portrait.tw/l/2023-survey-results-of-the-american-portrait-press-release/>.
17. Wei K. Taiwan 'playing little tricks' with new passport design, says China. *The Straits Times*. URL: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/taiwan-introduces-new-passport-design-to-differentiate-it-from-chinas>.
18. Al Banna M. Taiwan's International Legal Standing: Navigating The Fragile Status Quo. *Journal of Liberty and International Affairs, Institute for Research and European Studies*. 2024. Vol. 10, no. 1. P. 157–170. URL: <https://doi.org/10.47305/jlia24101157ab>.
19. Shen C. Why Can the Frail Status Quo in the Taiwan Strait be Preserved? Analyzing the Econ-political Synergy among China, Taiwan, and United States. *Modern Economics & Management Forum*. 2022. Vol. 3, no. 6. P. 366-377. URL: <https://doi.org/10.32629/memf.v3i6.1103>.
20. Marandici I. Great Power Competition, Clientelism, and De Facto States: Transnistria and Taiwan Compared. *Nationalities Papers*. 2024. P. 1–22. URL: <https://doi.org/10.1017/nps.2024.26>.
21. Who is changing the status quo across the Taiwan Straits? *Global Times*. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202401/1306292.shtml>.
22. Alafritz O. Biden: ‘We do not support independence’ for Taiwan. *Politico*. URL: <https://www.politico.com/news/2024/01/13/biden-taiwan-independence-lai-00135445>.
23. Hsiu-chuan S. Su Chi admits the ‘1992 consensus’ was made up. *Taipei Times*. URL: <https://www.taipetimes.com/News/taiwan/archives/2006/02/22/2003294106>.
24. Cross-strait status quo faces future uncertainties: Scholars. *Focus Taiwan*. URL: <https://focustaiwan.tw/politics/202401170017>.

UNDETERMINED STATUS QUO AS A KEY TO PEACE IN THE TAIWAN STRAIT

Andrii Cherednichenko

Ivan Franko National University of Lviv,

Faculty of International Relations,

Department of International Relations and Diplomatic Service

Sichovykh Striltsiv str., 19, 79000, Lviv, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0008-6949-050X>

The article analyzes the positions of the People's Republic of China, the Republic of China, and the United States of America regarding the status quo in the Taiwan Strait. Disagreements in its definition by the parties and in approaches to solving the problem are noted. Attention is drawn to the «Consensus of 1992» as an attempt to create preconditions for further dialogue between the parties. The results of a public opinion poll in Taiwan regarding maintaining the status quo are also considered. Trends in the changing views of the island's population regarding independence and self-identification from 1992 to

2024 are tracked. It is argued that the Taiwan Strait's stability and peace issue is relevant given the ongoing Russo-Ukrainian war. It is noted that the People's Republic of China does not rule out using force for reunification with Taiwan. This is evidenced by regular violations of the island's air defense identification zone by the Chinese People's Liberation Army Air Force. It is noted that the state rejects such accusations and does not recognize the existence of a «median line» in the Taiwan Strait. The study notes that official Beijing has not set a time frame for reunification with the island. The results of Taiwan's parliamentary and presidential elections, which took place in January 2024, are also considered. Reference was made to President-elect Lai Ching-te's June 2024 speech marking the 100th anniversary of the Whampoa Military Academy, and the inherent symbolism of the institution, which was founded by Sun Yat-sen, who is considered the «Father of the Nation» on both sides of the Strait.

It is noted that the number of states that have diplomatic relations with Taiwan has decreased. It is indicated that the preservation of the status quo faces new challenges. The potential consequences for the region and the world are noted in the event of a failure to maintain peace in the strait and attempts to resolve the issue by force. Attention is drawn to the role of the U.S. in the «Taiwan issue» and the confidence of the island's population in Washington's support in case of attempts by either party to unilaterally change the status quo.

Key words: Taiwan Strait, status quo, People's Republic of China, United States, Republic of China.